

at, dat als ischenhart. ekt in ons ij heel stil

voor goed chaos.

ij ieder in doen wat één zullen n eenmaal n meer on rijgen".⁶⁹⁾ g. duidelijk

re deze be- raal af als daardoor ij ook hier rd zegt in „in de af- speelt". Te in subjec-

afval van n ons be- radix, den hoorzaam- doorgesne- den gees- sing door len dooden stelt hem weer Abba,

NENDIJK.

KE- EN

ORGANI- GROEN.

slotte. Mr ou zien als tsen" voor e, dat God n dwaling, ven andere bijbel uit- , doch een eeld van a hoeve van bepaalt die de weten- heerschen.

ndruk. Ik ergeet, om ppeijke anderen het organisatie talisme.

s, dat we oopen voor ijk. Ik heb uk slechts de studie- bijbel zou waar geen noest toch n te scher- eologen n het licht absurd om an theolo- s voor mr boek? De het is het en en ge- a, juristen, een weten- , doch wel les wat de or de com-

n aan deze roorden en as, wat mr ing bij mr onderlinge nming ver- mt hij op- udende dat i. De grens an eenigen ruimtelijk l begrepen oud ik vol:

de taal die U hier bezigt, is beeldd spraak aan de ruimte ontleend. „Terrein", „kring", „grens", het zijn alle ruimtelijke termen. Ik heb geen bezwaar tegen de aanwending van ruimtelijke termen ter aanduiding van niet-ruimtelijke grootheden. Anders zou niemand 'n mond kunnen open doen, vrees ik. Maar ook bij niet-ruimtelijke toepassing blijft „grens" ten volle grens, en „zelfstandig" wordt nimmer „onzelfstandig", en „nevensgeschikt" blijft altijd wat anders dan „door elkaar geklutst", en „naast elkaar" wordt nooit „in elkaar" of „op elkaar" of „door elkaar". Anders kweekt u een hopeloze spraakverwarring.

17. Mr G. zegt, na van één opmerking erkend te hebben dat ze gegrond was, dat ik een valsche tegenstelling maak tusschen Gods-dienaresse-zijn en het behartigen van belangen. Ik blijf gewoon volhouden, dat de ambtsgedachte, ook in de omschrijving van de taak der bedrijfsstaten, nergens tot haar recht komt. Verder signaleert hij zonder bewijs bij mij „misverstand en onjuiste interpretaties". Ik zou b.v. „taal misverstaan de taak der Overheid met betrekking tot het economisch leven". Voorzover ik me herinner heb ik daarover met geen woord gesproken; alleen heb ik genoemd de mogelijkheid dat genden de huidige ontwikkeling het bedrijfsleven almeer overheidsaangelegenheid zou worden, en dat we dan geen stap vorderen met s.i.e.k. Als mr G. dat stuk naleest, zal hij nergens een positieve uiteenzetting vinden wat volgens mij de taak der overheid in dezen is. Ik heb alleen gevraagd: U zegt: het bedrijfsleven moet zoveel mogelijk zelfstandig blijven; maar U geeft toe, dat de overheid, gezien den chaotischen toestand, in sterke mate moet ingrijpen; welnu, stel dat de omstandigheden haar te eeniger tijd dwingen om het gansche economisch leven te absorbeeren, waar blijft dan de s.i.e.k. en waar uw hooggeprezen principiële rem? Op die vraag wacht ik nog altijd antwoord.

Voorts zou ik totaal misverstaan het „karakter der verordende bevoegdheid der publiek-rechtelijke organen". Daarover heb ik me evenmin uitgelaten, mr G. Ik heb alleen gezegd, dat ik hier huiverig was, omdat de commissie wel sprak van „dwingen", doch niet van de normen waarnaar dat zou dienen te geschieden; en in verband met de heele tendenz van het leven heb ik in dit verband herinnerd aan de waarschuwing der Schrift, dat er een tijd komt waarin niemand meer mag koopen of verkoopen zonder het merkteken van het Beest. Juist de „efficiënte gang van zaken" die als norm werd genomen, maakte me huiverig. En mr G. erkent nu, dat die formuleering weinig gelukkig was.

18. Voorts zegt mr G., dat eigenlijk heel zijn artikel ongeschreven had kunnen blijven, en hij zich tot de vraag had mogen beperken, wat ik voor de s.i.e.k. in de plaats wil stellen? Ik erken, dat mr G. het recht heeft tot het stellen van die vraag, hoewel hij zich daartoe niet had mogen beperken, zooals hij zelf meent. Critiek dient in het verkeer der broeders altijd getoetst te worden. En ik ben blij, dat mr G. tot een bespreking ervan zich heeft gezet, ook al acht ik zijn verweer nergens steekhoudend.

Maar ik wil enkele aanduidingen geven over wat ik hier concreet versta onder den open bijbel. Want mr G. weet beter dan ik, welke vragen bij de B.O. zoo al aan de orde komen. Om enkele punten te noemen: de verhouding van enkeling tot gemeenschap, idem die van geloovige tot ongeloovige, het ambt der overheid, de taak van iederen werker in zijn goddelijk beroep, het door God aan ieder verleende recht, de zin van het economisch leven, de mogelijkheid en de zin van samenwerking en organisatie. En waarschijnlijk nog heel wat punten meer. In één woord: heel de kerkwettelijke der sociale ethiek. En op dit punt zijn we zoo nameloos arm, hoe knappe menschen we overigens ook mogen hebben. En het is mijn diepe overtuiging, dat de Schrift het antwoord op alle vragen van dezen tijd geeft. En wat geeft de Schrift niet veel materiaal over al deze punten: de Mozalsche wetgeving, de profeten, de bergrede, de huistafels, de Openbaring. Ik weet best, dat de Bijbel geen politieverordening is, die voor elk gevalletje van vandaag een voorschrift bevat. Maar in dit alles geeft de opening der Schriften ook nu licht, en ze geeft wijsheid aan de eenvoudigen. Zeg tegen de menschen: s.i.e.k., zeg maar dat het een geloofstuk is, geen patroon en geen arbeider weet er in de vragen van nu iets mee te beginnen. Doch als we samen de Schriften gingen bekijken, en simpel gingen luisteren naar wat de Heere zegt over eigendom en geld, over den mensch en zijn naaste, over het onlosmakelijk verband tusschen den dienst des Heeren en materielen zegen, over den samenhang tusschen kerkgemeenschap en samenwerking over 't verband tusschen het kruis en ons brood, over de beteekenis van de verwachting van het eeuwige leven ook voor het geldverkeer, we zouden verder komen. En ten zegen van de wereld zijn. Doch al dat geleerde en vooral onschriftuurlijke spreken over de s.i.e.k. maakt ons steriel. Het wordt hoog tijd, dat we sociaal-economisch den wil des Heeren leeren verstaan en doen. Ook met het oog daarop is het een wel zeer acute kwestie dat de belemmeringen voor de samenwerking worden weggenomen. En dat er bij de partij de bereidheid is terug te keeren van gangbare meening naar de belijdenis, van ons Program naar de Schrift, en van alle filosofie (neen, niet naar de theologie, maar) naar het hooren naar al de Schriften, en van alle visies op de werkelijkheid naar het kinderlijk geloof. B. HOLWERDA.

ZENDING EN EVANGELISATIE

EEN ONWARE BESCHULDIGING INGETROKKEN.

In het najaar van 1947 werd door leden van de (vrijgemaakte) kerken op Oost-Soemba een Vereeniging voor Christelijk Lager Onderwijs opgericht. Van deze oprichting werd bericht gezonden aan den kerkeraad van de zendinge Kerk te Zwolle, waarbij aan dezen kerkeraad hulp gevraagd werd o.a. voor het benoemen van leerkrachten en voor het verkrijgen van de noodige leermiddelen. Eenigen tijd later bleek dat ook aan br. v. Sorgen in Gouda, die geregeld correspondeert met enkele broeders op Oost-Soemba, geschreven was over de oprichting van die schoolvereeniging. Ook in laatstgenoemden brief werd om hulp verzocht. In overleg met de Generale Zendingsdeputaten is toen door de broeders in Gouda het initiatief genomen een vereeniging op te richten om de Schoolhulp op Soemba te organiseeren. Reeds werd een hoeveelheid leermiddelen naar Soemba verzonden, terwijl in een circulaire aan alle kerken gevraagd werd de gemeentelieden op te wekken hun medewerking te geven aan de in Gouda opgerichte vereeniging.

Uit een bericht in de Goudsche Kerkbode over deze zaak bleek mij, dat als motief voor de oprichting van de schoolvereeniging op Oost-Soemba in den brief aan br. Van Sorgen een andere reden genoemd werd dan in den brief aan den Zwolschen kerkeraad. Aan Zwolle was geschreven dat de broeders op Oost-Soemba vreesden dat hun kinderen op de onder synodocratische leiding staande scholen nadeelig beïnvloed zouden worden. Aan br. Van Sorgen werd geschreven, dat aan kinderen van vrijgemaakte ouders door synodocraten reeds toelating tot de school was geweigerd. Hierover heb ik aan den secretaris van de Schoolvereeniging op Oost-Soemba opheldering gevraagd.

In antwoord op die vraag ontving ik dezer dagen bericht van genoemden secretaris, waarin deze meedeelt, dat hij nader onderzoek gebleken is, dat van niet toelaten van kinderen van vrijgemaakte ouders geen sprake geweest is. Hij betuigt zijn berouw en leedwezen over de onware beschuldiging en meldt, dat hij zulks ook zal schrijven aan de Van Berge, den synodocratischen missionair predikant op Melolo.

Het is jammer, dat de onjuiste beschuldiging gepubliceerd is en dat zij ook nog voorkomt in het zoojuist verschenen Zendingsblad van onze kerken. Omdat er minstens twee maanden verlopen voor een nieuw Zendingsblad verschijnt, wordt hier thans deze rechtzetting gegeven. Dat het zo lang geduurd heeft voor de beschuldiging teruggenomen kon worden, vindt mede zijn oorzaak in de groote vertraging die de correspondentie met Oost-Soemba de laatste maanden ondervindt. Zoo lag er bij een brief, uit Oost-Soemba aan den kerkeraad te Zwolle gezonden, tusschen den datum waarop hij geschreven was en dien waarop de brief op het postkantoor op Soemba was afgestempeld een termijn van 52 dagen. In Gouda heeft men dezelfde ervaring met ettelijke brieven gehad.

Het bovenstaande mag geen reden zijn om de steunverleening aan de schoolvereeniging op Soemba stop te zetten of te verhinderen. Het hebben van eigen scholen is en blijft voor de Kerken op Oost-Soemba een levensbelang. Laat ons daarom voortgaan ons gebed en onze gaven te schenken, opdat onze broeders en zusters op Oost-Soemba in staat gesteld worden de door hen bij den doop hunner kinderen afgelegde belofte getrouw te volbrengen overeenkomstig den eisch van Gods Woord.

Nijkerk.

C. C. DE VRIES.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

EEN WANKELE APOLOGIE, VI (SLOT).

Een vergeten naam.

En hiermee raken we nog een punt, dat hier niet verzwegen mag worden. Het is dit merkwaardige feit, dat de naam van dr Abraham Kuyper in dit gansche boek practisch niet genoemd wordt. Het is ongelooflijk, maar waar. Hij, wiens geest en werk voortdurend op den achtergrond van deze discussies staat, wordt permanent doodgezwegen.

Natuurlijk kent de schrijver El Voto. Maar waarom dan in dit verband gezwezen over Kuyper's breede excursen over den kinderdoop, juist in verband met diens oppositie tegen de Doopers? Waarom in dit verband wel Kramer geciteerd maar niet Kuyper?

Had de schrijver dat wel gedaan, dan was het verbazingswekkende feit aan 't licht gekomen, dat Kuyper in zijn bestrijding van de Wederdoopers andere wegen dan Calvijn gaat. Kuyper zegt: „De fout der Doopsgezinden school hierin, dat ze bij hun poging

om een geestelijken maatstaf in plaats van den vleeschelijken te stellen, mis hebben getast in het kiezen van dezen geestelijken maatstaf, en zich ten onrechte hebben ingebeeld, dat de Belijdenis daarvoor dienst kon doen".

Volgens Kuyper was de fout van de Doopers niet, dat zij den Doop zagen als verzegeling van aanwezige genade, maar alléén, dat zij afgingen op de openbaring daarvan door den mensch, i.p.v. hierbij te steunen op de aanwijzing Gods. Of, om het met Kuyper's eigen woorden te zeggen: „Dit alles (de Doopersche dwaling) nu sproot hieruit voort, dat deze Doopsgezinden bij hun keur afgingen op hetgeen de mensch deed, in plaats van gelijk de Gereformeerden deden, te vragen naar het werk Gods. De heilige Doop is een goddelijk merk gezet op het goddelijk werk".⁶⁹⁾

En het is juist in het verlengde van dezen gedachten-gang, dat Kuyper ertoe komt zijn historische hoofdstukken over de „onderstelde wedergeboorte" te schrijven.

Waarom heeft de schrijver dit alles verzwegen?

Waarom wordt wel telkens zijdelings tegen bepaalde reformatische gedachtengangen geopponeerd, tegen Van Teylingen's verwijt van spiritualisme, en tegen het z.g. reactie-denken, dat verbond en verkiezing van elkaar losmaakt, bij de bespreking van Pieters en Kreulen, op pag. 139?

Het meest aanstootelijke is dit alles, als de schrijver Woelderink gaat bespreken. Hij geeft aan, wat de algemeene gedachtengang bij Woelderink is, n.l. dat hij in scherpe reactie is „tegen elke abstracte praedestinatie-beschouwing, die op de een of andere manier te kort doet aan de concrete, vertroostende en vermanende beteekenis van het historisch verbondswaard tot „ons en ons zaad".⁷⁰⁾

De schrijver zegt dan: „..... we willen er op wijzen, dat juist hier het gesprek mogelijk was, en zal blijven, omdat er een uiterst belangrijke gespreksbasis was, n.l. de aansluiting aan de reformatische belijdenis over het verbond Gods, over de fundeering van den kinderdoop, over de verhouding van besnijdenis en doop en daarin over de primaire beteekenis van het „U en Uw zaad". We denken er niet aan de beteekenis van de divergenties, die ook zoo nog mogelijk blijken, te onderschatten, maar in het thans aan de orde gestelde geding over den kinderdoop mag met nadruk op deze principiële aansluiting aan de reformatische confessies worden gewezen".⁷¹⁾

Men staat versteld over wat hier geschreven staat. De schrijver zegt niets minder dan dat er bij Woelderink is „principiële aansluiting aan de reformatische confessies". Men leze goed: „principiële aansluiting". Intusschen heeft hij, met heel het gewicht van zijn presidialen invloed, broeders, die in verschillende details van de verbonds- en sacramentsleer nog niet eenmaal zoo ver als Woelderink gingen, uit hun ambten en bedieningen helpen werpen. Was bij hen dan „de gespreksbasis" vervallen? Was er bij die broeders geen principiële aansluiting meer aan de reformatische confessies?

Wij kunnen dit alles zoo moeilijk verstaan. Ook is ons onbegrijpelijk de mildheid, waarmee deze auteur schrijft over exegetische vertoogen van Berkelbaach van den Sprenkel en Koopmans, beiden uitgesproken Barthianen. Mild tegenover de buitenstaanders, maar onverzettelijk hard tegenover de broeders: zoo is het in de geschiedenis der Kerk vaak gegaan.

Vóór-laatste beschouwing.

Nog een tweetal vragen resten ons ter behandeling. De eerste is deze: is de schrijver erin geslaagd een principiël verweer te bieden tegen de bestrijders van den kinderdoop? Is hij erin geslaagd het subjectivisme van de trits doop — belijdenis — geloof te doorbreken? Staat hij sterker dan Kuyper-Kramer, als zij hun steun tegenover de doopers zoeken in het z.g. kindergeloof?

O.i. niet. Zoolang de schrijver handhaaft, dat de correlatie behoort tot de e s s e n t i e van het sacrament, is ook dit verweer niet afdoende. Indien met terdaad het sacrament naar zijn wezen niet zonder geloof gedacht kan worden, staat de kinderdoop zwak, al tracht men dan, met den schrijver, 'n uitweg te zoeken in de toekomstige bekeering en het toekomstig geloof. Wanneer de kinderdoop alléén maar gefundeerd kan worden in de z.g. „Instelling Gods" zonder een zinvolle verankering in het spreken van de Schrift over het verbond, sacrament en belofte, blijft het een hachelijke situatie.

Maar, tenslotte, dat is ons diepste bezwaar nog niet.

⁶⁹⁾ Dr A. Kuyper, E Voto Dordraceno, A'dam, 1894, III, pag. 15 v.v. Men lette ook op deze uitspraak van Kuyper: „Hierin hadden de Wederdoopers en Mennonieten dus volkomen gelijk, dat zij den eisch stelden, dat het werk Gods in den persoon moest voortgaan en dat eerst daarop de Doop als Sacrament volgen kon".

En: „Tegen ons moeten de Doopsgezinden dus niet aanvoeren, dat zij den Doop op het geloof laten volgen, en dat wij den Doop toedienen in hope op een mogelijk toekomstig geloof. Neen, ook onze Gereformeerde Kerken houden vast aan den regel, dat men slechts daar doopen mag, waar geloof moet ondersteld worden".

Het is verbazingswekkend te zien, hoe dicht Kuyper in zijn uitgangspunt bij de door hem felbestreden Doopsgezinden staat. Niet voor niets sprak van Teylingen over spiritualistische tendenzen in het scholastieke systeem.

⁷⁰⁾ Kinderdoop, pag. 143.

⁷¹⁾ t.a.p.